

การดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว: 3 กรณีศึกษา¹

The Operations of Temporary Prison Libraries: Three Case Studies

ชวนชม สมนึก²

Chuanchom Somnuk

สมชาย วรรณญาณุไกร³

Somchai Warunyanugrai

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง⁴

Therdsak Maitaouthong

¹ บทความจากปริญญาพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2554

² นิสิตปริญญาโท ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: rarik47@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: somchaiw@swu.ac.th

⁴ ป.ร.ด., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: therdsakm@swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวในด้านงานบริหารงานเทคนิคและงานบริการ ศึกษาความต้องการสารสนเทศในการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขัง และศึกษาการใช้ห้องสมุดของผู้ใช้บริการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษเอกสารและการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานและผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 30 คน จากเรือนจำชั่วคราว 3 แห่ง ได้แก่ เรือนจำชั่วคราวเขาน้อย จังหวัดน่าน เรือนจำชั่วคราวเขากิ่ง จังหวัดเพชรบุรี และเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานด้านงานบริหาร ห้องสมุดเป็นหน่วยงานในสังกัดฝ่ายการศึกษา เรือนจำจังหวัด มีนโยบาย คือ เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนและเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป ทรัพยากรสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นหนังสือเกี่ยวกับการเกษตร 2) ด้านงานเทคนิค ห้องสมุดวิเคราะห์หมวดหมู่โดยใช้ระบบทศนิยมดิวอี้และบันทึกข้อมูลบรรณานุกรมด้วยโปรแกรมบริการงานห้องสมุด (PLS) 3) ด้านงานบริการ ได้แก่ บริการยืม-คืน บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง และบริการการอ่าน 4) ปัญหาการดำเนินงาน คือ บรรณารักษ์มีภาระงานมากและไม่มีความรู้ด้านงานเทคนิค ขาดความต่อเนื่องในการทำงานของผู้ช่วยบรรณารักษ์ ขบประมาณมีจำกัด อาคารห้องสมุดมีสภาพชำรุดและขาดอุปกรณ์ในการซ่อมบำรุงหนังสือที่ชำรุด 5) ผู้ต้องขังต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก 6) การใช้ห้องสมุดของผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ใช้บริการใช้ห้องสมุดเพื่อแสวงหาความรู้ทางวิชาการโดยเฉพาะด้านการเกษตร ใช้เพื่อความบันเทิงจากการอ่านหนังสือ และใช้เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจที่ห้องสมุดมีสารสนเทศที่ต้องการ

Abstract

This research studies the operational process of temporary prison libraries; its problems in management, technical work and services; the prisoners' needs for information to gain vocational skills; and the users' library usage. Data collection is through research of interviews. The main respondents are 30 personnel and library users from three temporary prisons, which are Khao Noi Temporary Prison in Nan province, Khao Kling Temporary Prison in Petchburi province, and Khae Noi Temporary Prison in Petchabun province. The research findings are as follows: 1) The operational process of the Temporary Prison Libraries in management, the libraries are units under the educational divisions of the provincial prisons. Their purpose is to be the community's source of information on sufficiency economy and provide information for prisoners, personnel and the general public. The information resources provided for users are usually related to agriculture. 2) In technical services, the libraries classify information resources using the Dewey decimal classification and record their bibliographic data with the Public Library Software (PLS). 3) The library has 4 different services: circulation, inquiry, serial publication, and reading services. 4) The main problems with the operational system of the temporary prison libraries are that librarians have a lot of work and no technical knowledge; there is a lack of work continuation of the assistant librarians; limited budget; the library buildings are in need of proper maintenance. 5) The prisoners mainly prefer information on agriculture skills. 6) The libraries serve many purposes. Users seek academic knowledge, especially in agriculture, are entertained through reading, and learn new things of their own interests. Users are satisfied

that the libraries provide them with the needed information.

คำสำคัญ: เรือนจำชั่วคราว, ผู้ต้องขัง, ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว, การดำเนินงานห้องสมุด

Keyword: Temporary prison, Prisoner, Temporary prison library, Operations of library

บทนำ

ห้องสมุดเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีการราชทัณฑ์นำมาพัฒนาผู้ต้องขังที่ด้อยโอกาสในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ใช้เวลาว่างกับการอ่านหนังสือ และยังต้องการสร้างแหล่งสืบค้นให้กับผู้ต้องขังที่กำลังเรียนหนังสือในเรือนจำ เพราะเรือนจำเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเรียนหนังสือในหลายหลักสูตรทั้งในระดับปริญญาตรีและหลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีแหล่งค้นคว้าข้อมูล เหมือนกับมหาวิทยาลัยภายนอกเรือนจำทั่วไป กรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่ง จัดให้มีห้องสมุดหรือสถานที่ให้บริการด้านการอ่านแก่ผู้ต้องขังเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระราชปณิธานให้ประชาชนทั่วประเทศรู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ ให้ทุกคนรักการอ่าน การเขียน มีโอกาสศึกษาหาความรู้จากการอ่านหนังสือ (พร้อมปัญญา ห้องสมุดแห่งความหวัง. 2552-53: 58) นำมาสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศให้ได้รับโอกาสใช้บริการห้องสมุด ได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์และได้สัมผัสกับโลกภายนอกและสภาพแวดล้อมที่ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น ห้องสมุดในเรือนจำทุกแห่งจึงเป็นแหล่งการศึกษาพัฒนาตนเองได้โดยตรงอันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีคุณค่าต่อผู้ต้องขังทุกคนที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาอย่างทั่วถึงกัน (รัตมี กิตติมนัส. 2549: 15) การสำรวจข้อมูลห้องสมุดเรือนจำทั่วประเทศ ในปี 2544 พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ดำเนินการไม่ได้ตามบทบาทและภารกิจของห้องสมุดอย่างแท้จริง ดังนั้นวัตถุประสงค์เริ่มแรกในการพัฒนาห้องสมุดในเรือนจำคือช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการการศึกษา การพัฒนาอาชีพ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ผู้ต้องขังตามนโยบายคืนคนดีให้แก่สังคมของกรมราชทัณฑ์ โดยให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมและพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง (เพชรดา เพ็ชรรัตน์. 2547: 16) และต้องสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลดังกล่าวได้เข้าถึงบริการของรัฐตามสิทธิอันพึงจะได้รับในฐานะเป็นพลเมืองคนหนึ่ง

เรือนจำชั่วคราวส่วนใหญ่ยังไม่มีห้องสมุดให้บริการ มีลักษณะเป็นเพียงมุมหนังสือ เนื่องจากประสบปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณดำเนินการ ทั้งในด้านการซ่อมแซมปรับปรุงสถานที่ การจัดซื้อสื่อวัสดุ อุปกรณ์ และหนังสือ ฯลฯ ห้องสมุดมีสภาพไม่เอื้อต่อการศึกษาหาความรู้และเข้าไปใช้บริการ มีความคับแคบแออัด ไม่มีอาคารเป็นเอกเทศ ขาดแคลนสื่อสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัยสำหรับให้บริการ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง และรูปแบบการบริหารจัดการห้องสมุดยังไม่เป็นระบบตามหลักวิชาการ (พิรญาณ์ โคตรชมภู. 2548: 5) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว มีเรือนจำชั่วคราวเพียง 3 แห่งที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้ต้องขังเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพ และมีห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวที่เป็นแหล่งข้อมูลให้กับผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่เรือนจำ และประชาชนทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวในด้านการบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว รวมทั้งศึกษาการใช้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวของผู้ใช้บริการ และสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานห้องสมุดสำหรับห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวอื่นๆ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงพัฒนาการของห้องสมุดเรือนจำที่จะไม่เป็นห้องสมุดถูกปิดกั้นให้อยู่ในกำแพงสูงอีกต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวในด้านการบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ ศึกษาความต้องการสารสนเทศในการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขัง และศึกษาการใช้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวของผู้ใช้บริการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดปรากฏการณ์ที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ปรากฏการณ์ที่ศึกษา คือ การดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 3 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อย จังหวัดน่าน ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้ดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว ได้แก่ หัวหน้าเรือนจำและบรรณารักษ์ 6 คน 2) ผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 24 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้ใช้บริการ เป็น 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่เรือนจำ 6 คน ผู้ต้องขัง 9 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 9 คน

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์โครงสร้างเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว ปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว ความต้องการสารสนเทศในการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขัง และการใช้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวของผู้ใช้บริการ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความถูกต้องในการใช้ภาษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 9 มีนาคม 2555 ถึง 18 มีนาคม 2555 โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หัวหน้าเรือนจำชั่วคราว บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้ต้องขัง และประชาชน รวมจำนวน 30 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ได้รับในแต่ละครั้งทันที โดยการนำเทปบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์มาถอดความแบบคำต่อคำ แล้วนำมาจัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมประมวลผลคำให้เป็นเนื้อหาในรูปแบบแฟ้มเอกสาร การเข้ารหัสข้อมูลเป็นขั้นตอนการทอนข้อมูล เพื่อคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นปัญหาการวิจัย แผลผลจากข้อมูลที่เข้ารหัสแล้ว เป็นขั้นตอนการแสดงผลหลักฐานข้อมูล โดยการวิเคราะห์และการตีความข้อมูลจากสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรม เช่น การทำงาน สภาพความเป็นอยู่ สภาพการใช้ห้องสมุด เป็นต้น เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวในด้านการบริหาร งานเทคนิคและงานบริการ ความต้องการสารสนเทศในการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขัง และการใช้บริการห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสำรวจสภาพโดยทั่วไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว

1.1 ด้านงานบริหาร

1.1.1 โครงสร้างการบริหาร พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีโครงสร้างการบริหารงานโดยเป็นหน่วยงานในสังกัดฝ่ายการศึกษา เรือนจำจังหวัด ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามการจัดแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายใน

เรือนจำจังหวัดที่กำหนดให้งานห้องสมุดเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดของฝ่ายการศึกษาและอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าเรือนจำชั่วคราว และสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 (กรมราชทัณฑ์. 2550: 4) ที่กำหนดให้การควบคุม กำกับดูแลงานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน เป็นงานในความรับผิดชอบของส่วนส่งเสริมการศึกษา สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในเรือนจำ เพราะเป็นสถานที่ที่ให้บริการข่าวสารความรู้อ่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง โดยเฉพาะข้อมูลที่สนับสนุนการศึกษา การฝึกวิชาชีพและฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ

1.1.2 นโยบายการบริหารงานห้องสมุด ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนและเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป ยกเว้นห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยที่ไม่ได้จัดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยมีการจัดทำแผนระยะยาว โดยห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีแผนระยะยาวที่มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาใช้ห้องสมุด และสามารถสมัครเป็นสมาชิกและยืม-คืนหนังสือได้ ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยมีแผนระยะยาวที่มุ่งเน้นการปรับปรุงอาคารห้องสมุด การพัฒนางานเทคนิคให้มีมาตรฐานตามหลักสากล และการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานห้องสมุด นอกจากนี้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งยังมีแผนการจัดเตรียมที่นั่งอ่านสำหรับพระสงฆ์ด้วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นตามไปวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งห้องสมุดเรือนจำที่ต้องการสนับสนุนการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้ต้องขัง บริการข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์ เสริมทักษะการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ รวมทั้งสนับสนุนการให้กับผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 3-4) ระบุว่ากำหนดให้จัดตั้งห้องสมุดในเรือนจำเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการสารสนเทศแก่ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่

1.1.3 บุคลากร พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีบุคลากรห้องสมุด จำนวน 2 คนได้แก่ บรรณารักษ์ 1 คน และผู้ช่วยบรรณารักษ์ 1 คน ซึ่งบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดเป็นผู้ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ แต่จะได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดที่จัดโดยกรมราชทัณฑ์ การกำหนดให้มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ซึ่งเป็นผู้ต้องขังสามารถแบ่งเบาภาระงานของบรรณารักษ์ได้อย่างมากเพราะบรรณารักษ์ต้องปฏิบัติงานทั้งงานห้องสมุดและงานอื่นๆของเรือนจำ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 14-15) ที่กำหนดให้จัดบุคลากรปฏิบัติงานประจำห้องสมุดไม่น้อยกว่า 1 คน ผ่านการศึกษาอบรมด้านบรรณารักษ์ และจัดผู้ต้องขังที่มีความรู้ความสามารถและมีความประพฤติดีช่วยงานห้องสมุดตามความเหมาะสม สำหรับบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิจานการบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์อาจเป็นเพราะผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าเรือนจำเป็นเจ้าหน้าที่ในเรือนจำที่มีวุฒิการศึกษาสาขาอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพจน์ แก้วซุกกุล (2524: บทคัดย่อ) ที่พบว่า เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดไม่มีวุฒิจานการบรรณารักษศาสตร์ ส่วนบรรณารักษ์ที่ไม่เคยได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดอาจเป็นเพราะเพิ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในตำแหน่งบรรณารักษ์

1.1.4 งบประมาณ พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 3 แห่งได้รับงบประมาณแตกต่างกัน โดยห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งได้รับงบประมาณมากที่สุด จำนวน 20,000 บาท ซึ่งแบ่งเป็นค่าจัดหาหนังสือ จำนวน 15,000 บาทและค่าวัสดุ จำนวน 5,000 บาท ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยได้รับงบประมาณ จำนวน 15,000 บาท และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยได้รับงบประมาณ จำนวน 5,000 บาท ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีขนาดใหญ่กว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยจึงได้รับการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศมากกว่า

1.1.5 อาคารสถานที่ พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 2 แห่ง คือ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยมีลักษณะเป็นอาคารดิน โดยห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีสภาพโดยรอบเป็นป่าธรรมชาติ

และมีศาลาเรือนไม้รอบๆ บริเวณห้องสมุด ส่วนห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยเป็นอาคารที่ตั้งอยู่ใกล้กับอาคารศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีลักษณะเป็นอาคารไม้ มีศาลาไทยประยุกต์โดยรอบห้องสมุดและมีบรรยากาศของห้องสมุดในสวน ทั้งนี้อาจเนื่องจากพื้นที่โดยรอบเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งและเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยเป็นพื้นที่สำหรับทำไร่ของประชาชน การสร้างอาคารห้องสมุดจึงใช้ดินเป็นส่วนผสมหลักเพื่อให้มีความกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมโดยรอบและเป็นการใช้ทรัพยากรดินในเรือนจำให้เกิดประโยชน์ ในขณะที่เรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีสภาพโดยรอบเป็นต้นไม้ใหญ่เป็นจำนวนมากและประชาชนโดยรอบมีอาชีพทำสวน การสร้างอาคารห้องสมุดเพื่อให้กลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมโดยรอบจึงมีลักษณะเป็นอาคารไม้ ดังนั้นอาคารห้องสมุดเพื่อให้กลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมโดยรอบจึงเป็นอาคารไม้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 15-16) ที่ระบุว่าอาคารห้องสมุดให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่นเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสวยงาม สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีสภาพภูมิทัศน์ที่เชิญชวนให้เข้ามาใช้บริการ

1.1.6 ทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งจัดให้บริการหนังสือที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร โดยห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งมีหนังสือให้บริการมากที่สุด จำนวน 5,100 รายการ รองลงมาคือห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อย จำนวน 3,300 รายการและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย จำนวน 1,478 รายการ สำหรับการให้บริการบริการสื่อโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีสื่อโสตทัศนศึกษาให้บริการมากที่สุด จำนวน 70 รายการ รองลงมา คือห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่ง จำนวน 50 รายการและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย จำนวน 40 รายการ ห้องสมุดทั้ง 3 แห่งยังมีวารสารให้บริการ จำนวน 2 ชื่อ และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งยังมีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้บริการ จำนวน 1 ชื่อ ทั้งนี้เนื่องจากเรือนจำชั่วคราวเป็นแหล่งเรียนรู้วิชาชีพเกษตรให้กับผู้ต้องขัง ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดจึงเน้นการจัดหาหนังสือทางเกษตรกรรมเป็นหลักและมีหนังสือทั่วไป รวมทั้งหนังสือนวนิยาย การ์ตูนให้บริการเพื่อความบันเทิงด้วย จากการศึกษาที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งมี และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีทรัพยากรสารสนเทศมากกว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย อาจเป็นเพราะห้องสมุดทั้งสองแห่งได้รับงบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศมากกว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย ส่วนวารสารที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งได้รับบริจาค อาจเป็นเพราะภาคเอกชนต้องการสนับสนุนให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการ เพราะวารสารนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัยและเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อาจเกี่ยวข้องกับประชาชน ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ แล็กเซียน (Lagzian. 2007: Online) ที่พบว่าทรัพยากรสารสนเทศที่จัดให้บริการในห้องสมุดเรือนจำประเทศอิหร่านเป็นหนังสือมากที่สุด และห้องสมุดส่วนใหญ่มีวารสารให้บริการ 2-5 ชื่อเรื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพจน์ แก้วชูกุล (2524: บทคัดย่อ) ที่พบว่าห้องสมุดเรือนจำกลางคลองเปรมมีหนังสือให้บริการมากที่สุด

1.1.7 เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีโทรทัศน์ให้บริการแห่งละจำนวน 1 เครื่อง ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีคอมพิวเตอร์สำหรับการดำเนินงานห้องสมุด แห่งละ จำนวน 1 เครื่อง นอกจากนี้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งยังมีเครื่องถ่ายเอกสารสำหรับการดำเนินงานห้องสมุดและการให้บริการแก่ผู้ใช้ จำนวน 1 เครื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้บริการโทรทัศน์ในห้องสมุดจะช่วยให้ผู้ใช้บริการได้ทราบข่าวสารที่เป็นประโยชน์และได้พักผ่อนจากการชมรายการโทรทัศน์ สำหรับคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยอาจเป็นเพราะห้องสมุดใช้โปรแกรมบริการงานห้องสมุด PLS (Public Library Services) จึงต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานโดยเฉพาะการให้บริการยืม-คืนหนังสือ ส่วนเครื่องถ่ายเอกสารที่ให้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากิ่งนั้น อาจเป็นเพราะผู้ช่วยบรรณารักษ์ต้องจัดเตรียมรายงานต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังในการจัดเตรียมจดหมายส่วนตัวของผู้ต้องขัง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 15) กำหนดให้ครุภัณฑ์ของห้องสมุดเรือนจำต้องมีความ

สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการบริหารจัดการของเรือนจำและเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

1.2 ด้านงานเทคนิค

1.2.1 การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ พบว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศมาให้บริการในห้องสมุด โดยสอบถามความต้องการของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ บรรณารักษ์ของห้องสมุดทั้ง 3 แห่งมีวิธีค้นหาหรือสำรวจรายการทรัพยากรสารสนเทศที่แตกต่างกัน คือ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งใช้วิธีค้นหารายการจากวารสารการเกษตร ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยใช้วิธีค้นหารายการจากฝ่ายการศึกษา เรือนจำจังหวัดน่านและค้นหาจากอินเทอร์เน็ต และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยใช้วิธีสำรวจรายการจากร้านจำหน่ายหนังสือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์มีหน้าที่รับผิดชอบห้องสมุดโดยเฉพาะการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องสอบถามความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้บริการเพื่อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของเซอร์ลีย์ (Shirley, 2003: Online) ที่พบว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำต้องดำเนินการสำรวจความต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่มีความหลากหลายของผู้ต้องขัง จากการที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวใช้วิธีค้นหารายการทรัพยากรสารสนเทศจากวารสาร อินเทอร์เน็ต ร้านจำหน่ายหนังสือ และฝ่ายการศึกษาของเรือนจำ อาจเป็นเพราะความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและการเดินทางเพื่อจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของบรรณารักษ์

1.2.2 การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีวิธีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเหมือนกันคือใช้การตรวจสอบรายการที่เลือกไว้ว่าห้องสมุดมีหรือไม่ หากทรัพยากรไม่มีให้บริการในห้องสมุด บรรณารักษ์จะซื้อจากร้านหนังสือภายในอำเภอหรือจังหวัด นอกจากนี้ยังใช้วิธีการขอรับบริจาคหนังสือด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงบประมาณจำกัดการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศโดยเฉพาะหนังสือไม่ควรมีฉบับซ้ำกับที่มีอยู่แล้ว เนื่องจากราคาหนังสือในปัจจุบันมีราคาสูง สำหรับการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศจากร้านจำหน่ายหนังสือในอำเภอหรือจังหวัดที่เรือนจำตั้งอยู่ อาจเป็นเพราะความสะดวกในการเดินทางของบรรณารักษ์ส่วนการได้รับบริจาคหนังสือนั้น อาจเนื่องจากมีผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในเรือนจำชั่วคราว และทราบว่าเรือนจำมีห้องสมุดจึงต้องการบริจาคหนังสือและวารสารฉบับล่วงหน้า

1.2.3 การวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีการลงทะเบียนหนังสือในสมุดทะเบียน ซึ่งห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยเป็นแห่งเดียวที่การลงทะเบียนหนังสือยังไม่เรียบร้อย ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยจัดส่งหนังสือให้ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดวิเคราะห์หมวดหมู่หนังสือโดยใช้ระบบการจัดหมู่หนังสือของดิวี่ ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีบรรณารักษ์เป็นผู้กำหนดเลขหมู่หนังสือโดยใช้ระบบการจัดหมู่หนังสือของดิวี่ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยทำรายการทรัพยากรสารสนเทศลงโปรแกรมบริการงานห้องสมุด PLS ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยไม่มีโปรแกรมห้องสมุดสำหรับทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยมีหน้าที่รับผิดชอบเพียงจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ แต่การวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศเป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำจังหวัด เพราะมีความพร้อมในด้านบุคลากรและอุปกรณ์ขณะที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเป็นผู้กำหนดเลขหมู่หนังสือเองนั้นเนื่องจากบรรณารักษ์ได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง สำหรับการที่ใช้ระบบการจัดหมวดหมู่ของดิวี่อาจเป็นเพราะห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวมีขนาดเล็กและมีทรัพยากรสารสนเทศไม่มาก ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 11) ที่กำหนดให้จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศแบบทศนิยมของดิวี่ หรือระบบอื่นตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของแล็กเซียน (Lagzian, 2007: Online) ที่พบว่า ห้องสมุดเรือนจำในประเทศอิหร่านใช้ระบบการจัดหมวดหมู่ของดิวี่ สำหรับผลการวิจัยที่พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยไม่มีโปรแกรมห้องสมุดสำหรับทำรายการทรัพยากร

สารสนเทศ อาจเนื่องจากห้องสมุดอยู่ระหว่างการปรับปรุงและจะนำโปรแกรมห้องสมุดมาใช้ในขนาดตอนใกล้นี้

1.2.4 การบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยมีวิธีการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ โดยส่งให้ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการให้ ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งดำเนินการซ่อมเองโดยมีคู่มือการซ่อมบำรุงทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยไม่มีงบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัสดุซ่อมบำรุงทรัพยากรสารสนเทศ จึงส่งให้ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดน่านและห้องสมุดเรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นผู้ดำเนินการให้ เพราะมีความพร้อมด้านอุปกรณ์บำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ ในขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีงบประมาณสำหรับซื้อวัสดุและมีคู่มือการซ่อมบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศจึงสามารถดำเนินการได้เอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางสำหรับการบริการห้องสมุดเรือนจำ ที่จัดทำโดยเลห์แมนและล็อก (Lehmann: & Locke. 2005: Online) ที่ระบุว่าทรัพยากรห้องสมุดควรมีการจัดการและบำรุงรักษาตามมาตรฐานทางวิชาชีพและควรมีการนำมาจัดแสดงและส่งเสริมการใช้ และสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 11) ระบุว่าให้มีการเตรียมตัวเล่ม การซ่อมบำรุงรักษาหนังสือและสื่อต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมให้บริการ

1.3 ด้านงานบริการ

1.3.1 บริการยืม-คืน พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งกำหนดลิตีการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศโดยเจ้าหน้าที่ยืมได้ 2 เล่ม/5 วันและผู้ต้องขังยืมได้ 1 เล่ม/3 วัน โดยให้บริการยืม-คืนผ่านโปรแกรมบริการงานห้องสมุด PLS ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยกำหนดลิตีการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศโดยเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังยืมได้ 2 เล่ม/2 วัน และให้ยืมนิตยสารได้ 1 วัน โดยให้บริการยืม-คืนด้วยระบบดั้งเดิม ห้องสมุดทั้ง 3 แห่งใช้วิธีเขียนรายการทรัพยากรสารสนเทศลงในสมุดยืม-คืนสำหรับการให้บริการยืม-คืนแก่บุคคลภายนอกนั้นห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเพียงแห่งเดียวที่ให้บริการแก่พระสงฆ์จากวัดเขากลิ้งโดยกำหนดลิตีเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามกฎระเบียบบริการยืม-คืนที่เหมาะสมของแต่ละเรือนจำ โดยการบันทึกรายการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศในสมุดก็เพื่อเก็บสถิติการใช้บริการ และจากผลการวิจัยที่พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 2 แห่ง ใช้โปรแกรมบริการงานห้องสมุด PLS ในการให้บริการยืม-คืนด้วยนั้น ห้องสมุดควรพิจารณาข้อมูลการยืม-คืนจากระบบใดระบบหนึ่งเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในเก็บสถิติข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 12) ที่ระบุว่าให้ห้องสมุดเรือนจำกำหนดจำนวนหนังสือและระยะเวลาการยืม-คืนที่ยืมในแต่ละครั้งตามความเหมาะสมสำหรับห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งให้บริการยืม-คืนแก่พระสงฆ์จากวัดเขากลิ้งทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้าเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเป็นผู้อนุญาตให้พระสงฆ์สามารถยืม-คืนหนังสือได้โดยใช้ลิตีเท่ากับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากห้องสมุดอยู่ใกล้วัดจึงมีพระสงฆ์มาใช้บริการด้วย

1.3.2 บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเป็นเพียงแห่งเดียวที่จัดให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า โดยมีผู้ช่วยบรรณารักษ์เป็นผู้ให้บริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ช่วยบรรณารักษ์ของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งได้รับมอบหมายให้ทำงานในห้องสมุดทุกวัน ในขณะที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยไม่ได้ทำงานในห้องสมุดทุกวัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องขังได้รับการอภัยโทษเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ต้องขังที่เหลือต้องช่วยกันปฏิบัติหน้าที่ดูแลงานการเรียนรู้และบริเวณทั่วไปภายในเรือนจำ

1.3.3 บริการสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งจัดให้บริการสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ได้แก่ วารสารชีวิต นิตยสารซีเคร็ต และวารสารบริจาคซึ่งเป็นฉบับเก่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 2 แห่งยังจัดให้บริการวารสารอื่น ๆ ที่เป็นวารสารฉบับไม่ต่อเนื่อง คือ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งให้บริการวารสารเกษตรประณีต เทคโนโลยีการเกษตร นิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟิก และคอมพิวเตอร์ทูเดย์ ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยให้บริการวารสารเทคโนโลยีชาวบ้าน

และนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟิก สำหรับการให้บริการหนังสือพิมพ์มีห้องสมุด 2 แห่งที่ให้บริการภายนอกห้องสมุด คือ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งจัดให้บริการในส่วนบริการล้างรถและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยจัดให้บริการที่ร้านอาหารของเรือนจำ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการใช้บริการสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องเป็นบริการตามความเหมาะสมของแต่ละห้องสมุด โดยที่สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่จัดหาให้บริการส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกษตรกรรม อาจเป็นเพราะให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้วิชาชีพเกษตรที่จัดเป็นกิจกรรมสำคัญในเรือนจำ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ. 2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 9) กำหนดว่าให้ห้องสมุดขนาดเล็กบอกรับวารสารและนิตยสารที่มีเนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพ ศีลธรรมจรรยา กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (ไม่นับรวมวารสารและนิตยสารบริจาค) อย่างน้อย 3 ชื่อเรื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของแล็กเซียน (Lagzian. 2007: Online) ที่ระบุว่าห้องสมุดเรือนจำของประเทศอิหร่านส่วนใหญ่มีวารสารให้บริการ 2-5 ชื่อ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพจน์ แก้วชุกุล (2524: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ห้องสมุดทัณฑสถานหญิงบอกรับวารสารและนิตยสารจำนวน 7 รายการ สำหรับผลการวิจัยที่พบว่าห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งจัดบริการหนังสือพิมพ์ไว้ในส่วนบริการล้างรถและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยจัดให้บริการที่ร้านอาหารของเรือนจำแค่น้อย ทั้งนี้อาจเป็นส่วนบริการล้างรถและร้านอาหารของเรือนจำมีประชาชนทั่วไปมาใช้บริการมากจึงควรจัดบริการหนังสือพิมพ์ไว้ให้ผู้เข้ามาใช้บริการได้อ่านระหว่างรอรับบริการ

1.3.4 บริการการอ่าน ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 2 แห่ง คือ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยจัดที่นั่งอ่านบนพื้น ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยจัดโต๊ะ-เก้าอี้สำหรับนั่งอ่าน ห้องสมุดเรือนจำทั้ง 3 แห่งมีการจัดมุมหนังสือต่างๆ ภายในห้องสมุด ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยยังอนุญาตให้ผู้ใช้บริการนำหนังสือออกไปอ่านที่ศาลารอบ ๆ ห้องสมุดได้ ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยมีบริการวารสารล่วงหน้าให้บริการที่ห้องอิมมู่นในส่วนหน้าเรือนจำ สำหรับการจัดการบริการที่นั่งอ่านบนพื้นของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยอาจเป็นเพราะสภาพอาคารห้องสมุดสร้างจากดินจึงต้องการให้ผู้ใช้บริการได้นั่งสัมผัสกับธรรมชาติ ส่วนการอนุญาตให้ผู้ใช้บริการนำหนังสือออกไปอ่านที่ศาลารอบ ๆ ห้องสมุดห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย อาจเป็นเพราะต้องการให้ผู้ใช้บริการสามารถอ่านหนังสือในอิริยาบถอื่น ๆ ได้ สำหรับการให้บริการวารสารล่วงหน้าที่ห้องอิมมู่นของเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ต้องขังบางส่วนปฏิบัติงานในส่วนหน้าของเรือนจำ ได้แก่ บริการล้างรถ บริการนวด และร้านอาหารของเรือนจำ จึงไม่สะดวกเดินทางมาใช้บริการที่ห้องสมุดได้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสำหรับห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ.2550 ที่กรมราชทัณฑ์ (2550: 12) กำหนดว่าให้มีบริการการอ่านอย่างทั่วถึงเหมาะสมกับสถานที่และขนาดของห้องสมุด

2. ปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว

ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 กรณีศึกษาประสบปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวที่สอดคล้องกันด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค ดังนี้

2.1 ด้านงานบริหาร พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งประสบปัญหา คือ งบประมาณมีจำกัดทำให้จัดหาทรัพยากรสารสนเทศได้น้อย และบรรณารักษ์ต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นในเรือนจำ เช่น การปฏิบัติหน้าที่ทัศนศึกษา การดูแลฐานการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถดูแลงานห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดความต่อเนื่องในการทำงานของผู้ช่วยบรรณารักษ์เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษทำให้ต้องมีการสอนงานใหม่ ขณะที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยประสบปัญหาเรื่องของอาคารห้องสมุดที่มีสภาพชำรุด ทั้งนี้จากการที่ห้องสมุดประสบปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณอาจเป็นเพราะห้องสมุดได้รับงบประมาณน้อยโดยไม่เพียงพอในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของเซอร์ลีย์ (Shirley. 2003: Online) ที่พบว่างบประมาณที่จำกัดเป็นปัญหาต่อประสิทธิภาพของการให้บริการในห้องสมุด

เรือนจำ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเคอร์รี่และคนอื่นๆ (Curry; et al. 2003: Online) ที่พบว่า สิ่งที่ต้องสมุดเรือนจำต้องได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณเพื่อการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ สำหรับปัญหาที่บรรณารักษ์มีภาระงานมากและการขาดความต่อเนื่องในการทำงานของผู้ช่วยบรรณารักษ์ผู้ช่วย อาจเป็นเพราะนอกจากบรรณารักษ์จะปฏิบัติงานห้องสมุดแล้วยังต้องปฏิบัติงานอื่น ๆ เช่น การปฏิบัติหน้าที่ทัศนศึกษา การดูแลฐานการเรียนรู้ และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น จึงทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถปฏิบัติงานห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ และเมื่อผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานพ้นโทษแล้ว หัวหน้าเรือนจำต้องใช้เวลาการในพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังที่มาทำหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ต้องใช้เวลานาน และผู้ช่วยบรรณารักษ์ไม่ได้ทำคู่มือการปฏิบัติงานไว้จึงต้องทำให้มีการสอนงานใหม่ให้กับผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่มาปฏิบัติงานคนใหม่ สำหรับปัญหาอาคารห้องสมุดของเรือนจำชั่วคราวแคน้อยชำรุดอาจเป็นเพราะเป็นอาคารดินที่มีความร่วนมากกว่าอาคารดินของเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งจึงทำให้อาคารห้องสมุดของเรือนจำชั่วคราวแคน้อยชำรุดได้ง่าย

2.2 ด้านงานเทคนิค พบว่า ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว 3 แห่งประสบปัญหาที่แตกต่างกัน คือ ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดความต่อเนื่องในการทำงานด้านเทคนิคเนื่องจากผู้ต้องขังพ้นโทษแล้วทำให้บรรณารักษ์ต้องสอนงานใหม่เมื่อได้ผู้ต้องขังมาทำหน้าที่แทน ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดอุปกรณ์เกี่ยวกับการซ่อมบำรุงเมื่อมีหนังสือชำรุดมาก ๆ ต้องส่งเข้าห้องสมุดเรือนจำจังหวัดน่าน และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวแคน้อยประสบปัญหาเกี่ยวกับบรรณารักษ์เพิ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลงานห้องสมุดจึงไม่มีความรู้ว่าต้องทำงานเทคนิคอย่างไร ทั้งนี้จากการพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงานเทคนิคของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง อาจเป็นเพราะงานเทคนิคมีความสำคัญต่อการทำงานของห้องสมุดอย่างมาก เพราะการปฏิบัติงานเทคนิคเป็นงานที่มีรายละเอียดมากและต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านบรรณารักษ์ เมื่อมีผู้ช่วยบรรณารักษ์มาทำงานแทนผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่พ้นโทษไปแล้วบรรณารักษ์จึงต้องสอนงานให้ผู้ช่วยบรรณารักษ์คนใหม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากการขาดคู่มือการปฏิบัติงานที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ไม่ได้จัดทำไว้และไม่มีการส่งมอบงานจึงอาจส่งผลการต่อปฏิบัติงานเทคนิคของห้องสมุด สำหรับปัญหาทางเทคนิคที่พบในห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อย อาจเป็นเพราะห้องสมุดเป็นห้องสมุดสาขาย่อยของห้องสมุดเรือนจำจังหวัดน่าน จึงไม่มีงบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัสดุซ่อมบำรุงทรัพยากรสารสนเทศ ดังนั้นเมื่อมีหนังสือชำรุด จึงต้องส่งให้ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดน่านเป็นผู้ดำเนินการให้ เพราะมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ซ่อมบำรุง

3. ความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขัง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังมีอายุอยู่ระหว่าง 20-46 ปี ส่วนมากมีสถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนมากมีวุฒิปริญญาตรีวิชาชีพชั้นสูง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย รายได้ก่อนต้องโทษอยู่ระหว่าง 7,000 - 50,000 บาท และลักษณะความผิดที่ต้องโทษคือ ผิดพระราชบัญญัติยาเสพติดและครอบครองอาวุธปืน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพในเรือนจำ โดยผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยยังต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพที่ไม่สอนในเรือนจำด้วย ดังข้อค้นพบต่อไปนี้

3.1 ความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพในเรือนจำ ผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการทำบ้านดิน การชงกาแฟและการเกษตร ผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการเลี้ยงกบ การเลี้ยงจิ้งหรีด โรคสัตว์และการปลูกผักแบบไม่ใช้ดิน และผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวแคน้อยต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการทำน้ำยาเอนกประสงค์ การแปรรูปอาหาร งานประดิษฐ์ การเกษตร การชุดบ่อเลี้ยงปลาและการชุดร่องแปลงผัก ทั้งนี้อาจมาจากผู้ต้องขังแต่ละคนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและมีชื่อเสียงหรือประสบปัญหาในการปฏิบัติงานอยากได้ความรู้เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการถามเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแล้ว ก็ใช้ห้องสมุดเพื่อศึกษาข้อมูลที่จะนำไปปฏิบัติสำหรับงานที่ตนเองรับผิดชอบซึ่งส่วนมากจะเกี่ยวกับเทคโนโลยีการเกษตร เช่น เมื่อต้องทำแปลงผักจึงต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการชุดร่องแปลงผัก วิธีการชุดบ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องขังมีการใช้

บริการของห้องสมุดด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกมลวรรณ พานิชการ (2531: บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ต้องขังที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา คือระดับอาชีวศึกษาและระดับปริญญา มีความสนใจในการอ่านและมีการใช้บริการห้องสมุดมากกว่าผู้ต้องขังที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และมีประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุดทั้งก่อนต้องโทษและระหว่างต้องโทษ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรวิทย์ นิลรัตน์ (2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่า หมอวชิราเวชกรกรรมที่ผู้ต้องขังสนใจมากที่สุด ได้แก่ วิชาการเลี้ยงปลา-ปลาสวย ทั้งนี้ผลการวิจัยยังพบว่าผู้ต้องขังการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำน้ายาเอนกประสงค์ การแปรรูปอาหาร การประดิษฐ์จากรังไหม โดยค้นหาข้อมูลจากห้องสมุด เช่น การประดิษฐ์จากรังไหม ศึกษาจากวารสารงานประดิษฐ์ ซึ่งจะนำความรู้ที่ได้จากการทำน้ายาเอนกประสงค์ น้ายาปรับผ่านุ่ม และการแปรรูปอาหารไปใช้ในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ก็เพราะเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยเป็นเรือนจำชั่วคราวสำหรับผู้ต้องขังหญิง อาจจะไม่มีความถนัดในวิชาชีพเกษตรกรรมเท่ากับผู้ต้องขังชาย และผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตชุมชนเมืองที่ไม่เหมาะในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงต้องมีการเรียนรู้อาชีพอื่น ๆ เพื่อเป็นอาชีพทางเลือก เพราะเมื่อพ้นโทษแล้วจะได้มีอาชีพติดตัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บำรุงเกียรติ วินัยพานิช (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การที่ผู้พ้นโทษได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ในการประกอบอาชีพเพราะมีความตั้งใจในการฝึกอบรมและมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพ มีที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งชุมชนและมีทุนในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปานดวงใจ ไกรสังข์ (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การฝึกอบรมวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรู้ความชำนาญในการฝึกอบรมวิชาชีพและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อพ้นโทษแล้ว

3.2 ความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพที่ไม่ได้มีสอนในเรือนจำ ผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับกาแฟ เมล็ดพันธุ์กาแฟ และความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ขณะที่ผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับไม้ดอกไม้ประดับและพระเครื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ต้องขังมีอาชีพก่อนต้องขังและมีความสนใจเกี่ยวกับวิชาชีพที่ไม่ได้มีสอนในเรือนจำอยู่ก่อนแล้ว จึงต้องการข้อมูลเกี่ยวกับวิชาชีพด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ผู้ต้องขังบางคนมีอาชีพก่อนต้องขัง คือ การขายต้นไม้หรือเปิดแผงพระเครื่อง จึงมีความสนใจและต้องการข้อมูลเกี่ยวกับไม้ดอกไม้ประดับและพระเครื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวรรณ สุวรรณรัตน์ (2552: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การสอนวิชาชีพเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กราฟิก การสร้างเว็บไซต์ และการจัดสวนเป็นการเพิ่มสาขาอาชีพให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเลือกในการเข้ารับการศึกษาอบรมตามความต้องการและความถนัดของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถใช้เป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้หลากหลายอาชีพมากขึ้น ทั้งนี้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวมีการดำเนินงานตอบสนองความต้องการเรียนรู้วิชาชีพที่หลากหลายของผู้ต้องขัง โดยที่บรรณารักษ์จะสอบถามความต้องการสารสนเทศของผู้ต้องขังแล้วพิจารณาจัดทำตามความเหมาะสม

4. การใช้บริการห้องสมุด

4.1 วัตถุประสงค์ของการใช้ห้องสมุด พบว่า ผู้ใช้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งมีวัตถุประสงค์ของการใช้ห้องสมุดเพื่อแสวงหาความรู้ทางวิชาการโดยเฉพาะด้านการเกษตร ได้แก่ การทำบ้านดิน ไรศพืช การเลี้ยงกบ การเลี้ยงจิ้งหรีด การชุดแปลงผัก การเลี้ยงปลาและการชุดบ่อปลา สำหรับการให้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือบันเทิงอาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการต้องการผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยจากการปฏิบัติงานในฐานะการเรียนรู้ ส่วนการใช้ห้องสมุดเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจและสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเล็กเชียน (Lagzian, 2007: Online) ที่พบว่า เหตุผลในการใช้บริการห้องสมุดของผู้ใช้บริการ คือการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การศึกษาค้นคว้าข้อมูล การหางานอดิเรก และการอ่านหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เคอร์รี่และคนอื่นๆ (Curry; et al. 2003: Online) ที่ระบุว่า ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดเรือนจำตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ วัฒนธรรม การศึกษาและให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ และ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิศรา ศรีสว่าง และธนากร พรหมคีรี (2554: 266) ที่พบว่า วัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ห้องสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการความบันเทิงมากที่สุด

4.2 วิธีการใช้ห้องสมุด พบว่าผู้ใช้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่ง มีวิธีการใช้ห้องสมุดคือการค้นหาด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีทักษะการใช้ห้องสมุดและรู้ว่าสารสนเทศที่ตนเองต้องการนั้นจัดวางอยู่ที่ใด จึงสามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกมลวรรณ พานิชการ (2531: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้ต้องขังทุกระดับสนใจในการใช้บริการห้องสมุดโดยผู้ต้องขังที่มีการศึกษาระดับปริญญาและอาชีวศึกษามีประสบการณ์เคยใช้ห้องสมุดนอกทัณฑสถานมาก่อน เมื่อต้องโทษก็ยังคงมีความสนใจต่อเนื่องในการเข้าใช้ห้องสมุดทัณฑสถาน ในกรณีที่ผู้ใช้บริการค้นหาด้วยตนเองแล้วไม่พบสิ่งที่ต้องการ จะสอบถามจากผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ประจำอยู่ห้องสมุดว่ามีเรื่องที่ต้องการหรือไม่ ผู้ช่วยบรรณารักษ์จะสืบค้นในฐานข้อมูลและหยิบหนังสือให้

4.3 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่ง มีความพึงพอใจที่ห้องสมุดมีสารสนเทศที่ต้องการ โดยผู้ใช้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งและห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีความพึงพอใจที่ห้องสมุดมีสภาพภูมิทัศน์โดยรอบที่สามารถนั่งหนังสือออกไปอ่านที่ศาลารอบ ๆ ห้องสมุดได้ นอกจากนี้ผู้ใช้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งยังมีความพึงพอใจต่อบรรยากาศภายในห้องสมุดที่เย็นสบายเพราะตัวอาคารทำจากดินด้วย ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดจัดเก็บและให้บริการสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพการเกษตรซึ่งเป็นสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการและเรือนจำชั่วคราวยังมุ่งเน้นการฝึกอบรมวิชาชีพการเกษตรให้กับผู้ต้องขัง สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่สามารถนั่งหนังสือออกไปอ่านที่ศาลารอบห้องสมุดได้นั้น อาจเป็นเพราะสามารถอ่านหนังสือได้ในอิริยาบถใดก็ได้และสามารถอ่านหนังสือไปพร้อมกับการพูดคุยกับญาติที่มาเยี่ยมได้อย่างสะดวก ส่วนความพึงพอใจต่อบรรยากาศภายในห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งนั้นอาจเป็นเพราะอาคารที่ทำจากดินสามารถกันความร้อนได้จึงทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกเย็นสบายเมื่อเข้ามาใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปยุตญษ ศรีเสวก (2551: บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการใช้บริการห้องสมุดในระดับมากที่สุดห้องสมุดมีหนังสือเพียงพอต่อผู้ใช้บริการ

4.4 การปรับปรุงการให้บริการ พบว่า ผู้ใช้บริการของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวทั้ง 3 แห่งต้องการให้มีการปรับปรุงการให้บริการ คือ เพิ่มความหลากหลายของทรัพยากรสารสนเทศ โดยเฉพาะห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยที่ผู้ใช้บริการต้องการให้เพิ่มทรัพยากรสารสนเทศที่ให้ข้อมูลเชิงลึกด้วย ผู้ใช้บริการของห้องสมุดทั้ง 3 แห่งยังมีความต้องการให้ห้องสมุดปรับปรุงการให้บริการต่าง ๆ คือ ต้องการให้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเพิ่มที่นั่งอ่านสำหรับพระสงฆ์ เพิ่มที่นั่งอ่านตามอัครยาชัยบริเวณศาลารอบ ๆ ห้องสมุด ทำป้ายประชาสัมพันธ์การให้บริการไว้ที่ส่วนหน้าเรือนจำและจัดทำวีดิทัศน์เกี่ยวกับกิจกรรมภายในเรือนจำ ต้องการให้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยมีบริการน้ำดื่มในห้องสมุด และต้องการให้ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อยปรับปรุงอาคารห้องสมุดให้มีความมั่นคงแข็งแรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดให้บริการส่วนใหญ่เป็นหนังสือ แต่ผู้ใช้บริการต้องการสารสนเทศที่ให้รายละเอียดเจาะจงเฉพาะเรื่องตามความสนใจ จึงต้องการสารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลาย สำหรับการเสนอแนะให้เพิ่มที่นั่งอ่านสำหรับพระสงฆ์และที่นั่งอ่านตามอัครยาชัย อาจเป็นเพราะที่นั่งอ่านที่ห้องสมุดจัดเตรียมไว้เป็นที่นั่งอ่านบนพื้นซึ่งไม่เหมาะสมในการให้บริการแก่พระสงฆ์และที่นั่งอ่านที่ให้บริการในศาลารอบ ๆ ส่วนการเสนอแนะให้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และวีดิทัศน์อาจเป็นเพราะผู้ที่เข้ามาในเรือนจำไม่ทราบว่ามีห้องสมุดและการนำเสนอกิจกรรมและข้อมูลของห้องสมุดในรูปวีดิทัศน์จะช่วยให้ผู้เยี่ยมชมสามารถรับรู้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี สำหรับความต้องการให้มีน้ำดื่มที่ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวเขาน้อย อาจเป็นเพราะผู้ต้องขังต้องปฏิบัติหน้าที่บริเวณรอบๆเรือนจำตลอดทั้งวันจึงต้องการให้จัดบริการน้ำดื่มในบริเวณดังกล่าว ส่วนการเสนอให้ปรับปรุงอาคารห้องสมุดของเรือนจำชั่วคราวเขาน้อย อาจเป็นเพราะอาคารห้องสมุดเป็นอาคารดินที่มีความร้อนและมีสภาพชำรุด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับกรมราชทัณฑ์

ควรมีการสนับสนุนเงินงบประมาณให้มากกว่าเดิม เพื่อที่จะสามารถแบ่งงบประมาณในการจัดซื้อได้มากยิ่งขึ้น หรือสามารถแบ่งเงินรายได้ที่เรือนจำชั่วคราวหาได้ให้มาใช้ภายในส่วนของห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวได้ เช่น ใช้ซื้อหนังสือพิมพ์ได้ตลอดทั้งปี หรือวารสารอื่นที่เป็นประโยชน์นอกเหนือจากที่กรมราชทัณฑ์จัดหาให้ได้ตลอดทั้งปีเช่นกัน ควรมีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือสารสนเทศศาสตร์ ที่อยู่ภายในจังหวัดเดียวกับเรือนจำชั่วคราวนั้น ๆ ตั้งอยู่หรือในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อที่จะได้มีการพัฒนางานห้องสมุดเรือนจำให้มีความต่อเนื่องได้มาตรฐานตามแบบสากล และนอกจากนี้ยังเป็นการช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของเรือนจำ กำหนดให้มีบรรณารักษ์ประจำห้องสมุดโดยเฉพาะ รับผิดชอบดำเนินงานห้องสมุดและบริเวณรอบ ๆ ห้องสมุดเท่านั้น เพื่อที่บรรณารักษ์จะได้มีหน้าที่จัดการดำเนินงานห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ มีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดให้กับเจ้าหน้าที่บ่อย ๆ และเป็นการเพิ่มระดับความรู้ให้มากขึ้น เช่น ถ้าได้อบรมความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดเบื้องต้นแล้ว ก็ควรมีการอบรมเกี่ยวกับงานเทคนิค การบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหัวหน้าเรือนจำชั่วคราว

ควรมีการประสานงานด้านการบริหารระหว่างกรมราชทัณฑ์ เรือนจำจังหวัด และเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ ให้การส่งเสริมและพัฒนางานเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณารักษ์

ควรเข้าฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทั้งในด้านการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำให้เป็นระบบมาตรฐานและจัดบริการที่ครอบคลุมตามความต้องการของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น มีการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมของห้องสมุดสำหรับผู้ให้บริการ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง ให้มาใช้ห้องสมุดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด เช่น กำหนดให้ผู้ต้องขังอ่านเรื่องที่ตนเองชอบ แล้วเขียนบรรยายความรู้ที่ได้นำมาคิดไว้เป็นป้ายประชาสัมพันธ์ภายในห้องสมุดหรือมอบหมายงานให้กับผู้ช่วยบรรณารักษ์ในการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ ที่ห้องสมุดได้จัดหาไว้ให้บริการ เป็นต้น มีการจัดทำภาคที่เน้นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ โดยนำมาจากวารสาร นิตยสาร ฉบับล่องเวลาที่ได้รับจากการบริจาค และจัดทำกล่องรับความคิดเห็นจากผู้ให้บริการ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สามารถนำแนวปฏิบัติการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว ซึ่งเป็นผลจากงานวิจัยนี้ไปวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร บรรณารักษ์ และผู้ใช้บริการห้องสมุด สำหรับเรือนจำชั่วคราวทั่วประเทศที่มีต่อแนวปฏิบัติว่ามีความเหมาะสมและสามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้จริง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาแนวปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานสำหรับการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความสนใจการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขังที่ต้องมาอยู่ในเรือนจำชั่วคราวเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และห้องสมุดเรือนจำชั่วคราวมีการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้วิชาชีพของผู้ต้องขังอย่างไร เพื่อที่ผู้ต้องขังจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้เมื่อพ้นโทษ โดยไม่กลับมาต้องโทษซ้ำอีก นอกจากนี้ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดเรือนจำทั่วประเทศศึกษาพัฒนาการและความก้าวหน้าของการดำเนินงานห้องสมุดในเรือนจำอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ พานิชการ. (2531). **ความสนใจในการอ่าน และการใช้ห้องสมุดของผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิง กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมราชทัณฑ์. (2550). **ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ/ทัณฑสถาน พ.ศ. 2550**. นนทบุรี: ส่วนส่งเสริมการศึกษา สำนักพัฒนาพฤตินิสัย.
- บำรุงเกียรติ วินัยพานิช. (2546). **การนำความรู้ของผู้ต้องขังพ้นโทษที่ผ่านการฝึกอบรมด้านวิชาชีพของกรมราชทัณฑ์ ไปใช้ในการประกอบอาชีพ : กรณีศึกษาเรือนจำพิเศษธนบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปานดวงใจ ไกรสังข์. (2546). **ความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญยง ศรีเสวก. (2551). **แนวทางการพัฒนาบริการห้องสมุดพร้อมปัญญาเรือนจำอำเภอธัญบุรี**. สารนิพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรवीร์ นิลรัตน์. (2551). **ความต้องการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังก่อนปล่อยพ้นโทษ 6 เดือนกรณีศึกษา เรือนจำพิเศษพญา**. ปัญหาพิเศษ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พร้อมปัญญา ห้องสมุดแห่งความหวัง. (2552, ธันวาคม-2553, มกราคม). **วารสารยุติธรรม**. 10(2): 57-59.
- พิชญาน์ โคตรชมภู. (2548, เมษายน-พฤษภาคม). **การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในเรือนจำ/ทัณฑสถานสู่รูปแบบ... ห้องสมุดพร้อมปัญญา**. **วารสารยุติธรรม**. 5(4): 2-10.
- เพชรดา เพ็ชรรัตน์. (2547, กรกฎาคม-กันยายน). **ห้องสมุดเรือนจำ**. **วารสารห้องสมุด**. 48(3): 17-22.
- รัศมี กิตติมนัส. (2549, เมษายน-มิถุนายน). **พระมหากษัตริย์คุณที่มีต่อภารกิจการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง**. **วารสารราชทัณฑ์**. 54(2): 10-15.
- วิศรา ศรีสว่าง; และธนากร พรหมศิริ. (2554). **การใช้สารสนเทศของผู้ต้องขังในห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช**. ใน **การประชุมวิชาการ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่ 3**. หน้า 266. นครศรีธรรมราช: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- เศรษฐกิจพอเพียงในเรือนจำ. (2553, เมษายน-พฤษภาคม). **วารสารยุติธรรม**. 10(4): 10-15.
- สุพจน์ แก้วชุกุล. (2524). **การศึกษาสภาพห้องสมุดเรือนจำ ความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและมาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดเรือนจำ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวรรณ สุวรรณรัตน์. (2552). **ความพึงพอใจในการจัดการศึกษาวิชาชีพของผู้ต้องขังคดีอาญาเสพติดศึกษาเฉพาะกรณี: ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Curry, A.; Wolf, K.; Boutilier, S.; et al. (2003, September). **Canadian Federal Prison Libraries: A National Survey**. **Journal of Librarianship and Information Science**. 35(3): 141-152. Retrieved December 13, 2011, from <http://lis.sagepub.com/content/35/3/141.abstract>

-
- Geary, M. (2003). Trends in Prison Library Service. **Bookmobile and Outreach Services**. 6(1): 79-91. Retrieved March 19, 2009, from http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/results/external_link_maincontentframe.jhtml?_DARGS=/hww/results/results_common.jhtml.44
- Lagzian, F. (2007, June). Prison Libraries in Iran: Summary of 2006 Research Study. **IFLA Libraries Serving Disadvantaged Persons Section Newsletter**. 64: 4-6. Retrieved December 13, 2011, from http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:y-8nolnrR9lJ:www.ifla.org/files/lisn/newsletters/64.pdf+the+library,+a+temporary+prison.+dissertation&hl=en&gl=th&pid=bl&srcid=ADGEESgotlHQbXaB9ZO2uPkNkOA P2ElnTQdGQoJcSIBkgt6RLkC59OMAA8Fz_A19KcYVpjO-oZ3C9TTOL0F7SAHe5RZplvp Dy4ONx9ZDpw7wjTcnxTscKZyQ1ow5aQd PxoNVpbcueqn_&sig=AHIEtbRz6OpjaPd5 TyteloFZ2jkOlc4dbQ
- Lehmann, V.: & Locke, J. (2005). **Guidelines for library Services to Prisoners**. 3rd ed. The Hague, IFLA Headquarters. Retrieved December 6, 2011, from <http://archive.ifla.org/VII/s9/nd1/iflapr-92.pdf>
- Shirley, G. L. (2003, June). Correctional Libraries, Library Standards, and Diversity. **Journal of Correctional Education**. 54(2): 70-74. Retrieved November 24, 2011, from <http://search.proquest.com/docview/229784390/1334EFEC9A577858640/1?accountid=32115>